

**Uchwała nr XLVI/245/2017
Rady Miasta Świeradów-Zdrój
z dnia 26 lipca 2017 roku**

w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Świeradów-Zdrój na lata 2017 – 2020

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016r., poz. 446 ze zm.) oraz art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz. 1390)

Rada Miasta uchwała, co następuje:

§1

Uchwała się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Świeradów-Zdrój na lata 2017 – 2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§2

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie realizowany jest przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Świeradowie-Zdroju we współpracy z podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

§3

Wykonanie Uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Świeradów-Zdrój.

§4

Traci moc Uchwała Nr VIII/42/2011 z dnia 27 kwietnia 2011 roku w sprawie przyjęcia Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Miejskiej Świeradów-Zdrój.

§5

Uchwała wchodzi w życie z dniem podpisania i podlega podaniu do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.

Przewodniczący Rady

Wioletta Urbanczyk

Uzasadnienie

do uchwały w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Świeradów-Zdrój
na lata 2017 – 2020

Stosownie do treści przepisu art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, do zadań własnych gminy należy w szczególności tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Uchwałą Nr VIII/42/2011 Rada Miasta Świeradów-Zdrój przyjęła do realizacji „Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Miejskiej Świeradów-Zdrój”. W wyniku przeprowadzonej we wrześniu 2016r. kompleksowej kontroli, kontrolerzy Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu wskazali na konieczność modyfikacji ww. Programu. Realizując zalecenia ujęte w wystąpieniu pokontrolnym, opracowano Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miejskiej Świeradów-Zdrój na lata 2017 – 2020. Program określa spektrum zaplanowanych zadań, mających na celu zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie.

W związku z powyższym przyjęcie przedmiotowej uchwały jest w pełni uzasadnione.

Przewodniczący Rady

Wioletta Urbańczyk

**GMINNY PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY
W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE
W GMINIE MIEJSKIEJ
ŚWIERADÓW-ZDRÓJ
NA LATA 2017 – 2020
(PROJEKT)**

Spis treści

I. Wprowadzenie	2
II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie	4
III. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie	18
IV. Cele, działania, sposoby realizacji	21
V. Realizacja Programu	27

I. Wprowadzenie

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy styl życia. Rodzice są wzorem dla dzieci. Bardzo ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi.

Przemoc w rodzinie może być zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Bez wątpienia, przemoc w rodzinie, należy zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Mimo, że w relacjach międzyludzkich istniała ona od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiono niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu rodziny. Takiego, które prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw. Dom rodzinny, spostrzegamy jako środowisko miłości i opieki, bezpieczne i ciepłe miejsce domowego ogniska, schronienie przed całym złem zewnętrznego świata. Jednak dla wielu ludzi dom rodzinny jest miejscem zagrożenia, poniżenia, cierpienia, terroru, leku i rozpacz.

Przemoc w rodzinie, chociaż nie zdajemy sobie z tego sprawy, jest zjawiskiem powszechnie występującym w naszym społeczeństwie. Niestety wciąż jeszcze pozostającym w przysłowiowych czterech ścianach domów. Dotyka ona rodziny o różnym statusie społecznym. Nie tylko alkoholik jest sprawcą przemocy. Również osoby dobrze wykształcone, majątne, zajmujące prestiżowe stanowiska, lubiane i szanowane przez innych zadają ból i cierpienie swoim najbliższym.

Zadaniem państwa jest ochrona rodziny przed zagrożeniami płynącymi z zewnątrz i wewnątrz, w tym zwłaszcza przed przemocą ze strony osób najbliższych. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie jest dokumentem, który określa szczegółowe zadania do realizowania, ukierunkowane na: rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości

społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie, doskonalenie kadr zajmujących się diagnozowaniem i pomocą osobom dotkniętym tym problemem oraz edukację mieszkańców gminy Świeradów-Zdrój.

Dokument jest zbieżny z celami i kierunkami działań zawartymi w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020, a także:

- 1) Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020,
- 2) Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2015-2020,
- 3) Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020 w Powiecie Lubańskim.

Działania Programu mają charakter długofalowy i wielokierunkowy, obejmują w szczególności profilaktykę przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz pomoc osobom nią dotkniętym. Zaplanowane działania Programu obejmują lata 2017-2020, a treści zawarte w Programie mają elastyczny charakter, dzięki czemu w miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania programu mogą ulec zmianom i udoskonaleniom.

Podstawowym dokumentem regulującym zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Definiuje ona pojęcie przemocy w rodzinie, określa zadania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie przeciwdziałania przemocy. Określa zasady postępowania wobec osób doznających przemocy oraz wobec jej sprawców. Ustawodawca, w treści art. 6 ust. 2 ww. ustawy określił, iż zadaniem gminy jest tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- 1) opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- 2) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- 3) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- 4) tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

II. Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przemoc w rodzinie definiuje jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

O przemocy możemy mówić wtedy, gdy zostaną spełnione 4 warunki:

1. Jest to intencjonalne działanie lub zaniechanie działania.

Zachowania przemocowe służą w uzyskaniu różnych rzeczy, np. posłuszeństwa. Ktoś sądzi, że wie, co jest dobre dla drugiej osoby lub daje sobie prawo do decydowania w jej imieniu. Jest przy tym „święcie” przekonany, że ta druga osoba powinna mu się „bezwzględnie” podporządkować i zaspokoić jego „jedynie słuszne” życzenia. Mając, w swoim pojęciu, najlepsze intencje, chce spowodować, by było tak, jak on chce. Nieważne jest tu stanowisko drugiej osoby, jej zdanie, chęci i potrzeby – ma być tak, jak on sobie życzy, i „to już”, „natychmiast”, „bez dyskusji i gadania”.

2. Jedna osoba ma wyraźną przewagę nad drugą.

Jest silniejsza fizycznie, psychicznie, materialnie, zawodowo, społecznie i w wymiarze tej przewagi oddziałuje na drugą osobę słabszą po to, by zmusić ją do podporządkowania się swoim życzeniom.

3. Działanie lub zaniechanie jednej osoby narusza prawa i dobra osobiste drugiej.

Jedna osoba daje sobie prawo, by drugą uderzyć, obrazić, skrytykować, zabrać coś, nie dać, ukarać. Nie liczy się z jej potrzebami, życzeniami, protestami, uczuciami. Traktuje daną osobę jak przedmiot – pozbawiony praw.

4. Osoba wobec której stosowana jest przemoc, doznaje cierpienia i szkód fizycznych i psychicznych.

Szkody mogą być wymierne albo nie, widoczne lub niedostrzegalne, natychmiastowe bądź odroczone w czasie.

Jeżeli wszystkie wyżej wymienione warunki są spełnione, mówimy, że ktoś stosuje przemoc wobec drugiej osoby: sprawca działa z intencją wobec ofiary, która jest słabsza, narusza jej prawa i dobra osobiste, powoduje cierpienie i szkody.

Gdy osobę stosującą przemoc nazywa się sprawcą, a osobę krzywdzoną ofiarą, nie ma się na myśli tego, kim są te osoby (sprawcą czy ofiarą), lecz to, jaką pełnią rolę w konkretnej relacji międzyludzkiej.

Sprawcy przemoc mają najczęściej – w deklaracjach i we własnym mniemaniu – dobre intencje. Są przekonani, że „nie mieli innego wyjścia” i „musieli” użyć przemocy. Gdyby bowiem tylko ofiara coś zrobiła lub nie, to byłoby inaczej. On przecież chciał dobrze i gdyby „tylko”: zamilkła, poszła sobie, nie odzywała się, niczego nie chciała, nie narzekała, była cicho – po prostu „umiała się zachować” i „była lepszą żoną, która wie, gdzie jej miejsce” – nie „musiałby” jej bić. To tylko niektóre przykłady „dobrych intencji” osoby stosującej przemoc w rodzinie.

Osoba doznająca przemocy jest słabsza i sama ma ograniczone możliwości samoobrony. Z czasem zaczyna przejmować punkt widzenia osoby stosującej przemoc i myśleć, że rzeczywiście „sama jest sobie winna”.

Obie strony mają coraz bardziej zniekształcone widzenia sytuacji. Sprawca oskarża ofiarę o odpowiedzialność za przemoc, którą stosuje, a ofiara wierzy mu i myśli, że tak właśnie jest. W rzeczywistości jednak to ten, kto ma przewagę i za pomocą siły stara się zmusić drugą osobę do określonego zachowania, stosuje przemoc. I to on jest odpowiedzialny za swoje zachowanie. Niezależnie od tego, co robiła i jak reagowała ofiara.

Role „sprawcy” i „ofiary” dokładnie pokazują, kto co robi: sprawca – sprawuje przemoc, a ofiara ponosi szkody. Sprawca jest w ataku, a ofiara w obronie.

Aby zatrzymać przemoc, sprawca powinien zmienić swoje zachowanie. Osoba doznająca przemocy może (i powinna) przede wszystkim chronić siebie i własne bezpieczeństwo. Jej częste przekonanie, że to od niej zależy postępowanie sprawcy – jest iluzją.

Przemoc to nie to samo, co agresja.

To, co odróżnia przemoc od agresji, to przewaga sił jednej ze stron. W przemocy jest ona zawsze po stronie sprawcy, w przypadku agresji - zrównoważona.

Zachowanie agresywne może:

- zawierać intencje: "zaraz ci dołożę", "popamiętasz", "myślisz, że jesteś taki mocny – przekonasz się, że nie...", "nauczę cię rozumu", "zapamiętaj człowieku",
- naruszać prawa i dobra jednostki poprzez: bicie, popychanie, obrażanie, gryzienie, kopanie, wyzywanie, krzyczenie, wyzwiska, itp.,
- powodować ból, cierpienie oraz szkody, co jest oczywiste, bo agresja ma swoją siłę, dynamikę i "ładunek emocjonalny". I jest nakierowana na obiekt, który ma "oberwać".

Siły obu stron są jednak wyrównane. Każdy ma szansę wygrać.

Gdy siły obu stron są równe i dochodzi do zachowań agresywnych, możemy mówić o sytuacji konfliktowej. Każda z zaangażowanych osób ma szansę na wygranie i realizację swoich interesów. Może przeanalizować sytuację, wybrać strategię i podjąć korzystne dla siebie działania. Ofiara przemocy takiej możliwości wyboru nie ma – jeśli podejmie walkę, zawsze przegra.

Warto pamiętać, że przemoc zabiera moc (czyli siłę).

A moc stanowi "paliwo" do życia i działania.

Trzeba więc, z całych sił, bronić się przed doznawaniem przemocy.

Rodzaje przemocy w rodzinie

Fizyczna – naruszanie nietykalności fizycznej.

Przemoc fizyczna jest intencjonalnym zachowaniem powodującym uszkodzenie ciała lub niosącym takie ryzyko, np.: popychanie, szarpanie, ciągnięcie, szturchanie, klepanie, klapsy, ciągnięcie za uszy, włosy, szczypanie, kopanie, bicie ręką, pięścią, uderzenie w twarz – tzw. "policzek", przypalanie papierosem, duszenie, krępowanie ruchów, itp.

Psychiczna – naruszenie godności osobistej.

Przemoc psychiczna zawiera przymus i groźby, np.: obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt (z intencją spowodowania cierpienia osoby emocjonalnie związanej z danym zwierzęciem), czytanie osobistej korespondencji, ujawnianie tajemnic, sekretów, wyśmiewanie, lekceważenie, itp.

Przemoc psychiczna jest najczęstszą formą przemocy i nierzadko trudno ją rozpoznać. Jest to spowodowane tym, że czasami w codziennych kontaktach używamy agresywnych słów, aby wpłynąć na naszych bliskich. O przemocy psychicznej mówimy wtedy, gdy taki sposób wpływu jest stosowany wyłącznie lub niemal wyłącznie.

Seksualna – naruszenie intymności.

Przemoc seksualna polega na zmuszaniu osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Zachowania naruszające intymność to np. wymuszanie pożycia, obmacywanie, gwałt, zmuszanie do niechcianych praktyk seksualnych, nieliczenie się z życzeniami partnerki/partnera, komentowanie szczegółów anatomicznych, ocenianie sprawności seksualnej, wyglądu, itp.

Ekonomiczna - naruszenie własności.

Przemoc ekonomiczna wiąże się z celowym niszczeniem czyjejs własności, pozbawianiem środków lub stwarzaniem warunków, w których nie są zaspokajane niezbędne dla przeżycia potrzeby, np. niszczenie rzeczy, włamanie do zamkniętego osobistego pomieszczenia, kradzież, używanie rzeczy bez pozwolenia, zabieranie pieniędzy, przeglądanie dokumentów, korespondencji, dysponowanie czyjąś własnością, zaciąganie pożyczek "na wspólne konto" bez wiedzy i/lub zgody partnera, sprzedawanie osobistych lub wspólnych rzeczy bez uzgodnienia, zmuszanie do spłacania długów, itp.

Zaniedbanie - naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich.

Zaniedbanie jest formą przemocy ekonomicznej i oznacza np. niedawanie środków na utrzymanie, pozbawianie jedzenia, ubrania, schronienia, brak pomocy w chorobie, nieudzielenie pomocy, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokożenia podstawowych potrzeb: mieszkania, kuchni, łazienki, łóżka, itp.

Formy i skutki przemocy w rodzinie

Poniższa tabela zawiera najczęściej spotykane i najbardziej typowe przejawy przemocy w poszczególnych kategoriach. Nie wyczerpuje ona wszystkich sposobów, którymi posługują się sprawcy, wykazując niejednokrotnie wielką pomysłowość w dręczeniu ofiar.

Rodzaje przemocy	Formy przemocy	Skutki przemocy
Przemoc fizyczna	szarpanie, kopanie, popychanie, duszenie, obezwładnianie, odpychanie, szczypanie, przytrzymywanie, policzkowanie, bicie otwartą ręką, pięściami, różnymi przedmiotami, przypalanie papierosem, topienie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, pozostawienie w niebezpiecznym miejscu, nie udzielenie niezbędnej pomocy, itp.	bezpośrednie: uszkodzenia ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia; następujące skutki: choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczucie zagrożenia, strachu, lęku, napady paniki, zaburzenia psychosomatyczne, bezsenność, itp.
Przemoc psychiczna	wyśmiewanie opinii, poglądów, przekonań, religii, pochodzenia, narzucanie swojego zdania, poglądów, stałe ocenianie, krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów z innymi ludźmi, wymuszanie posłuszeństwa i podporządkowania, ograniczanie snu, pożywienia i schronienia, wyzywanie, używanie wulgarnych epitetów, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie, stosowanie gróźb, szantażowanie, itp.	zniszczenie poczucia mocy sprawczej ofiary, jej poczucia własnej wartości i godności, uniemożliwienie podjęcia jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu oraz wyrobienie przekonania o daremności jego stawiania, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, stały strach i utrata nadziei, choroby psychosomatyczne, ciągły stres, zaburzenia snu, itp.
Przemoc seksualna	gwałt, wymuszanie pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, zmuszanie do seksu z osobami trzecimi, sadyzm w pożyciu, wyśmiewanie wyglądu, ciała, i krytyka zachowań seksualnych, itp.	obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżona samoocena i poczucie własnej wartości, utrata poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne, oziębłość, zamknięcie się /lęk, strach, unikanie seksu/, uogólniona niechęć i obawa do przedstawicieli płci sprawcy przemocy, itp.
Przemoc ekonomiczna	okradanie, zabieranie pieniędzy, nie łożenie na utrzymanie, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny, szantażowanie, zaciąganie długów i kredytów bez zgody współmałżonka, zmuszanie do pożyczek, uniemożliwianie korzystania z pomieszczeń niezbędnych do zaspakajania potrzeb (kuchnia, łazienka) itp.	całkowita zależność finansowa od partnera, niezaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, bieda, zniszczenie poczucia własnej godności i wartości, znalezienie się bez środków do życia.

Czynniki ryzyka występowania przemocy

Występowaniu przemocy szczególnie sprzyjają:

- obowiązujące w danym środowisku normy kulturowe i społeczne, m.in. przekonanie o prawie rodziców do dominacji nad dzieckiem, przekonanie o dominacji mężczyzn nad kobietami, przyzwolenie na bicie dzieci, hierarchiczny i autorytarny model rodziny, silne normy dotyczące prywatności, stereotypowe wzorce męskiej tożsamości (mężczyzna – zdobywca, silny, władczy; kobieta – uległa).
- nadużywanie alkoholu i uzależnienie do alkoholu – alkohol toruje drogę przemocy, osłabia kontrolę zachowań, zwiększa prawdopodobieństwo reagowania złością i gniewem, zaburza ocenę sytuacji, powoduje błędną interpretację zachowania innych osób, przysparza kłopotów z prawem, często powoduje utratę pracy – to wszystko jest źródłem stresu i pogorszenia sytuacji życiowej – sprzyja stosowaniu przemocy, 89% przypadków występowania przemocy w rodzinie ma związek z alkoholem (badania CBOS 2008r. na zlecenie PARPA).
- podeszły wiek – ryzyko występowania przemocy wobec osób starszych wzrasta, gdy w rodzinie występują nadużycia we wcześniejszych latach historii rodziny, jest wzajemna zależność członków rodziny, dzielenie wspólnego mieszkania (domu), fizyczne i psychiczne obciążenie opiekuna, izolacja społeczna rodziny, uzależnienie i choroby psychiczne, złe warunki socjalno-ekonomiczne. Im osoba starsza, tym jest bardziej narażona na przemoc. 5% Polaków mieszka w gospodarstwie domowym, gdzie ofiarą przemocy stała się osoba starsza lub niepełnosprawna.
- niepełnosprawność – jest czynnikiem ryzyka, ponieważ nad osobą niepełnosprawną członkowie rodziny i inne osoby mają ewidentną przewagę, a osoby te są często zdane na ich opiekę. W Polsce żyje 3,5-4,5 mln osób niepełnosprawnych w sensie prawnym i 5,5 mln w sensie biologicznym (badania przeprowadzone w 2007 roku TNS OBOP). Badania przeprowadzone w 2009r. przez PAN na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pokazały, że 60% respondentów było świadkiem lub słyszało o przemocy w rodzinie wobec osób niepełnosprawnych: 31% - o uderzeniu lub biciu, 34% - o szarpaniu, popychaniu, 34% - o izolowaniu. Ponadto występuje wobec tych osób przemoc ekonomiczna: ograniczanie dostępu do pieniędzy, odbieranie świadczeń, niezaspakajanie podstawowych potrzeb, pozbawianie praw do dysponowania majątkiem.

Cykle przemocy i inne psychologiczne mechanizmy przemocy w rodzinie

Na cykl przemocy składają się trzy następujące po sobie fazy: faza narastania napięcia, faza ostrej przemocy i faza miodowego miesiąca.

Faza narastania napięcia

Pierwszą fazę cyklu charakteryzuje pojawianie się coraz większej liczby sytuacji konfliktowych oraz wyczuwalny wzrost napięcia w związku. Jeden z partnerów staje się drażliwy, każdy drobiazg wyprowadza go z równowagi, jest ciągle spięty i poirytowany, swoje emocje wyładowuje na drugiej osobie, może ją poniżać, krytykować. Sprawia wrażenie, jakby nie panował nad swoim gniewem. Każdy szczegół jest dobrym pretekstem do wszczęcia konfliktu i awantury. W tej fazie partner może (ale nie musi) pić więcej alkoholu, przyjmować narkotyki lub inne substancje odurzające.

Reakcją osoby doznającej przemoc najczęściej jest próba opanowania sytuacji za wszelką cenę. Zaczyna przeproszać partnera za swoje zachowanie, uspokajać go, wywiązywać się z wielką starannością ze swoich obowiązków i zachcianek partnera lub milczeć, czasem rozmawiać, próbować rozładować napięcie, usprawiedliwiać swoje „niewłaściwe” zachowanie. Ciągłe zastanawia się, co jeszcze może zrobić, aby tylko nie doszło do wybuchu agresji, skrzywdzenia jej i dzieci. Tłumaczy sobie powody, przez które partner jest taki nerwowy, poirytowany czynnikami zewnętrznymi: „miał zły dzień”, „to przez alkohol”, „miał ciężki dzień w pracy”.

W tej fazie u osób dotkniętych przemocą mogą pojawiać się dolegliwości psychosomatyczne (problemy zdrowotne bez fizycznej przyczyny, których tłem są problemy psychologiczne), takiej jak ból żołądka, głowy, bezsenność, zaburzenia w rytmie oddychania, ból w klatce piersiowej, utrata apetytu. Jedne osoby stają się bardziej apatyczne, przygnębione, inne bardziej nerwowe, spięte, niespokojne lub stany te występują naprzemiennie. Jest to wynik narastania napięcia, które po pewnym czasie staje się nie do zniesienia.

Czasem zdarza się, że osoby doznające przemocy same wywołują w pewnym momencie kłótnie po to, żeby „mieć to wszystko już za sobą” i odczuć swego rodzaju ulgę.

Osoba doznająca przemocy w rodzinie nie ponosi odpowiedzialności za to, że partner stosuje przemoc. Odpowiedzialność za swoje zachowanie ponosi jedynie osoba, która się go dopuszcza! Przyjęcie takiego toku myślenia: skoro ja jestem odpowiedzialna za to, że teraz nie jest dobrze między nami, to ja mogę sprawić, że będzie lepiej (w domyśle nie będzie przemocy) jest wielką pułapką! Oznacza to, że osoba krzywdzona zaczyna

się podporządkowywać partnerowi, rezygnując z własnych potrzeb, czemu zaczyna towarzyszyć mieszanka różnych emocji, może rozwinąć się mechanizm wyuczonej bezradności.

Faza ostrej przemocy

W tej fazie napięcie, które narastało w partnerze, znajduje upust. Jego zachowanie staje się bardzo nieprzewidywalne, gwałtowne, często wpada w szal. Wybuchy gniewu mogą wywołać drobiazgi, np. pozostawienie jakiejś rzeczy w danym miejscu, opóźnienie posiłku. Dochodzi do eksplozji zachowań agresywnych, które mogą objawiać się biciem pięściami, przedmiotami (książka, garnek, kabel itp.), kopaniem, grożeniem bronią, duszeniem. Można zaobserwować również silne natężenie agresji słownej.

Osoba doznająca przemocy ponownie stara się zrobić wszystko, żeby uspokoić partnera i ochronić siebie. Jednak bez względu na to, co zrobi – przeprasza, stara się uspokoić partnera, jest miła, uprzejma, biernie się poddaje stosowanej przemocy – nie przynosi to oczekiwanego efektu. Jego złość, frustracja narastają coraz bardziej.

Po zakończeniu wybuchu przemocy, osoba doznająca przemocy często jest w szoku. Odczuwa wstyd i przerażenie, jak również złość i bezradność, jest oszołomiona.

Skutki użytej przemocy mogą być różne, te fizyczne to m.in.: podbite oko, siniaki i otarcia, wybity ząb, połamane kości, obrażenia wewnętrzne, poronienie, a nawet śmierć. Od strony psychologicznej następstwem doznawania przemocy mogą być apatia, depresja, a w konsekwencji nawet samobójstwo.

To osoba, która stosuje przemoc, jest odpowiedzialna za swoje zachowanie. Nic nie usprawiedliwia stosowanie przemocy!

Faza miodowego miesiąca

W momencie, kiedy sprawca wyładował już swoje emocje i wie, że przekroczył różne granice, zmienia się w zupełnie inną osobę. Zaczyna przepraszać osobę pokrzywdzoną za to, co zrobił, szczerze żałuje swojego zachowania, obiecuje, że TO już nigdy się nie powtórzy, że nie wie zupełnie, co się z nim stało, starając się znaleźć zewnętrzne wytłumaczenia swojego zachowania („No wiesz, jaki mam teraz ciężki okres w pracy”, „To wszystko przez ten alkohol, nie powinienem pić”).

W tej fazie sprawca przemocy zaczyna okazywać skruchę, ciepło i miłość. Przynosi kwiaty, prezenty, zachowuje się tak, jakby przemoc nigdy nie miała miejsca. Dbą o drugą stronę, spędza z nią czas i utrzymuje satysfakcjonujące kontakty seksualne. Patrząc z zewnątrz na takie osoby, można odnieść wrażenie, że są szczęśliwą, świeżo zakochaną parą.

W wyniku takiego zachowania partnera osoba doznająca przemocy zaczyna wierzyć, że jednak jej ukochany się zmienił i tak naprawdę niedawny akt przemocy był tylko incydem. Spełniają się jej marzenia o cudownej miłości, odczuwa bliskość i zespolenie z partnerem. Życie we dwoje jest znowu piękne i pełne nadziei. Widzi go takiego, jakiego chce widzieć, w końcu on jest nie tylko „agresorem, lecz nieraz udowodnił, że potrafi być miły i dobry, kochający”.

Jeśli wcześniej osoba doznająca przemocy weszła na drogę prawną (złożenie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, sprawa rozwodowa itp.), w tej fazie może się wycofać z tych działań, wierząc, że sytuacja wróciła do normy i przemoc już nie powróci.

Faza miodowego miesiąca może różnie rozkładać się w czasie - może trwać od kilku do kilkunastu miesięcy, jednak mija i przemoc ponownie zatacza krąg - pojawia się faza narastania napięcia, następnie faza ostrej przemocy i miodowego miesiąca. Faza miodowego miesiąca ma niezwykle silny wpływ na pozostawanie osoby jej doznającej w krzywdzącym związku. To tutaj powstają złudne nadzieje, że sprawca zmienił się. Łatwo pod wpływem tego co dzieje się w tej fazie, zapomnieć o koszmarze pozostałych dwóch etapów.

Prawdziwym zagrożeniem, jakie niesie za sobą ta faza jest fakt, że przemoc w następnym cyklu jest jeszcze gwałtowniejsza.

Cykle takie mogą trwać przez wiele lat, przy czym zwykle z upływem czasu skracają się fazy miodowego miesiąca, a wydłużają i bardziej dramatycznie przebiegają fazy narastania napięcia i gwałtownej przemocy. To, co kiedyś było w fazie miodowego miesiąca przyjemnością, przekształca się w unikanie przykrości, bólu i cierpienia. Po pewnym czasie faza miodowego miesiąca zanika całkowicie i pozostają tylko dwie fazy.

Obok cykliczności przemocy inne mechanizmy, w jakich funkcjonuje osoba doznająca przemocy to: zjawisko „prania mózgu”, zespół stresu pourazowego (PTSD), wyuczona bezradność.

Zjawisko „prania mózgu”

Zjawisko „prania mózgu” jest jednym z najsilniej działających mechanizmów przemocy psychicznej. Stanowi jej istotę. Znane już od czasów starożytnych. Obecnie występuje w wielu dziedzinach życia politycznego, społecznego, w reklamach, sektach religijnych i życiu rodzinnym. „Pranie mózgu” jest próbą systematycznego wpływania na czyjeś poglądy, postawy i przekonania. Jest to szereg zabiegów stosowanych w celu zmiany przekonań, uczuć, potrzeb, postaw, po to, aby osoba manipulowana działała zgodnie z oczekiwaniami osoby manipulującej.

Najczęściej używanymi metodami prania mózgu” są: izolacja, poniżanie i degradacja, monopolizacja uwagi, groźby i demonstracja wszechmocy, oraz sporadyczne okazywanie pobłażliwości.

Izolacja – stopniowe odcinanie osoby doznającej przemocy od kontaktów z innymi ludźmi. Izolacja przejawia się krytykowaniem znajomych i rodziny partnera, wyrażaniem niezadowolenia z tego, że partner rozmawia przez telefon, kontaktuje się z osobami w pracy. Z czasem osoba doznająca przemocy pod wpływem tych nacisków zrywa wszelkie kontakty z rodziną, przyjaciółmi i znajomymi, odchodzi z pracy i jest zupełnie odcięta od zewnętrznych źródeł wsparcia, zdana wyłącznie na sprawcę przemocy.

Poniżanie i degradacja – z chwilą, gdy osoba doznająca przemocy przestaje komunikować się z otoczeniem, osoba stosująca przemoc bombarduje ją fałszywymi informacjami na jej temat. Wielokrotnie przypomina o jakimś poniżającym doświadczeniu, poddaje stałej krytyce, często przy innych ludziach, ubliża lub ignoruje.

Monopolizacja uwagi – polega na tym, że wszystko, co robi, myśli i jak się czuje stosujący przemoc ma być punktem odniesienia przy podejmowaniu działań przez osobę, która jej doznaje. Uniemożliwia to jej podjęcie jakichkolwiek działań niezgodnych z zasadą posłuszeństwa, niebędących pod kontrolą „strażnika”. W konsekwencji takich działań osoba doznająca przemocy próbuje przewidzieć działania sprawcy i tym samym się na nie przygotować.

Groźby i demonstracja mocy – stosujący przemoc grozi, że pobije ofiarę, wyrządzi krzywdę dzieciom i rodzinie. Zmusza osobę doznającą przemocy do zrobienia tego, co jest dla niej wstydlive i upokarzające, a potem grozi, że komuś o tym powie. Ponieważ część gróźb spełnia, osoba doznająca przemocy nie jest w stanie przewidzieć, co stanie się naprawdę. Zmusza ją to do posłuszeństwa wobec żądań osoby stosującej przemoc.

Sporadyczne okazywanie pobłażliwości – czasem osoba stosująca przemoc okazuje czułość, kupuje prezenty, zaprasza na kolacje do restauracji. Na krótki czas staje się pobłażliwy i zapomina o wymaganiach. Daje to złudną nadzieję ofierze, że osoba stosująca przemoc może

się zmienić. Podobnie jak faza miodowego miesiąca takie zachowanie zatrzymuje ofiarę w sytuacji przemocy.

„Pranie mózgu” powoduje, że u osoby doznającej przemocy zmienia się obraz własnej osoby - zaczyna postrzegać się jako głupia i niezdolna, co pociąga za sobą fakt, że nie podejmuje nowych czy trudniejszych działań. Poza tym występuje stan nieustannego wyczerpania. Tak ważną energię życiową osoby doznającej przemocy pochłania ciągle koncentrowanie się na dostosowywaniu się do żądań osoby stosującej przemoc oraz na możliwościach samoobrony. Przeżywa ona stały lęk i poczucie winy, ma osłabioną zdolność psychiczną i fizyczną do stawiania oporu, bezkrytycznie przyjmuje obraz rzeczywistości, jaki kreuje sprawca.

Zespół stresu pourazowego (PTSD)

Powstaniu tego zaburzenia sprzyjają sytuacje zewnętrzne, w których człowiek narażony jest na utratę życia, czy zdrowia, gdy obserwuje zranienie, zagrożenie życia, nagłą śmierć. Źródłem takich sytuacji mogą być klęski żywiołowe np. powódź, trzęsienie ziemi, huragan, pożar, a także wojny, obozy koncentracyjne, wypadki drogowe, przestępstwa kryminalne, przemoc w rodzinie, nadużycia seksualne, gwałt.

W przypadku przemocy wystarczy sama groźba jej użycia, by wywołać wstrząs u osób, które jej doznają. Często sprawcy są w stanie gestem, słowem, spojrzeniem, charakterystycznym zachowaniem wywołać u swoich ofiar paraliżujący lęk i uległość.

Charakterystyczne symptomy PTSD:

Powtórne przeżywanie stresującego wydarzenia:

- powracające natrączywe wspomnienia związane z wydarzeniem,
- powracające koszmarne sny o wydarzeniu,
- gorsze samopoczucie w sytuacji zetknięcia się z okolicznościami przypominającymi wydarzenie stresujące lub z nim związanymi;

Uporczywe unikanie lub wybieranie unikania okoliczności przypominających:

- unikanie myśli lub uczuć związanych z wydarzeniem,
- unikanie działań lub sytuacji, które mogłyby wywołać wspomnienie o wydarzeniu,
- niepamięć wydarzenia;

Utrzymujące się objawy zwiększonego pobudzenia:

- trudności z zasypianiem lub w podtrzymaniu snu,
- drażliwość lub wybuchy gniewu,
- trudności w koncentrowaniu się,
- nadmierna czujność,
- przesadna reakcja na bodziec,
- wzmożona reakcja zaskoczenia,
- mało celowe ruchy ciała (wzdrygnięcie ramion, zawroty głowy, zmiany pozycji ciała), jako wyraz zaskoczenia w odpowiedzi na nagły, nieoczekiwany bodziec z otoczenia o różnej modalności zmysłowej (o różnym rodzaju zmysłowym: słuchowy, wzrokowy itp.).

O PTSD możemy mówić, gdy powyższe objawy trwają przynajmniej jeden miesiąc! Warto również pamiętać, że objawy PTSD to normalna reakcja organizmu na nienormalną sytuację.

Wyuczona bezradność

Leonora E. Walker, przeprowadzając badania wśród kobiet krzywdzonych, zauważyła, że na początku występowania aktów przemocy, kobiety te często podejmowały różne działania mające na celu przerwanie zachowań agresywnych partnera. Jednak zachowania te w dużej części nie przynosiły pożądanych efektów. W niedługim czasie u kobiet doznających przemocy zaobserwowano pojawienie się **syndromu wyuczonej bezradności**. Syndrom ten przejawia się zaprzestaniem podejmowania jakichkolwiek działań, co wynika z przekonania, że cokolwiek się zrobi i tak nie przyniesie to pożądanego efektu i przemoc nigdy nie ustanie. Mimo, że osoby doznające przemocy mają możliwość unikania sytuacji, w jakich występuje przemoc, nie robią tego; pozostają w krzywdzącym związku. Osoba doznająca przemocy zaczyna odczuwać brak kontroli nad swoim losem i zaczyna wierzyć, że nie ma wyjścia z obecnej sytuacji. W ten sposób zaczyna „uczyć się” znosić przemoc. Stara się wszelkimi sposobami zminimalizować cierpienie, jakiego doznaje w związku ze stosowaniem przemocy przez partnera. Stosuje strategie, które w pewnych okolicznościach mogą zmniejszyć występowanie przemocy, mimo że nie będą zapobiegać jej na dłuższy czas. Często towarzyszą temu przykre stany emocjonalne, takie jak: apatia, lęk, depresja, uczucie ciągłego zmęczenia, niekompetencji.

Syndrom wyuczonej bezradności przyczynia się do uwięzienia kobiety w związku krzywdzącym, działając jako silny czynnik zniewalający. Efekt wyuczonej bezradności jest tym bardziej trwały, im:

- młodsza jest osoba doznająca przemocy,
- dłużej pozostaje w sytuacji, na której zmianę nie ma wpływu, choć stara się ją jakoś kontrolować,
- osoba doznająca przemocy ma więcej doświadczeń z nieposiadania wpływu na daną sytuację niż z posiadania go,
- ma coraz mniej wiary i nadziei, że ona sama, jak również osoby ją otaczające mają wpływ na zmianę jej sytuacji.

Najważniejsze wnioski jakie płyną z opisu tego mechanizmu, są takie, że skoro bierność zachowania można się wyuczyć, to również można się jej oduczyć! Kluczem do zmiany są przekonania o możliwości zmiany na lepsze, wiara i nadzieja.

Kto najczęściej doznaje przemocy?

Zjawisko przemocy zdarza się w różnych relacjach. Najczęściej przemocy doznają osoby słabsze, są nimi dzieci, kobiety, ludzie starsi, osoby niepełnosprawne.

Z badań i statystyk wynika, że większość ofiar przemocy fizycznej w rodzinie to kobiety. O dzieciach często się mówi, że są „idealnymi kandydatami na ofiary” ze względu na prawie całkowitą zależność od osób dorosłych. Zdarza się, że przemocy doznają także mężczyźni ze strony innych mężczyzn (ojców, synów) lub ze strony kobiet. Nikt nie zna jednak rzeczywistej skali zjawiska. Przemoc w rodzinie najczęściej dzieje się za zamkniętymi drzwiami, bez świadków. Obwarowana jest wieloma nakazami, zakazami, mitami i stereotypami, które dotyczą wszystkich: ofiar, sprawców, świadków, członków rodziny, znajomych, przyjaciół, sąsiadów, przedstawicieli służb i instytucji.

W świadomości społecznej funkcjonuje wiele mitów i stereotypów na temat przemocy w rodzinie, przy czym większość z nich jest używana jako argument za stosowaniem przemocy lub jako jej usprawiedliwienie, służąc do ukrycia, zamaskowania i zbagatelizowania problemu. Mity i stereotypy na zjawisko przemocy w rodzinie mają bardzo duży wpływ, bowiem wiele z nich stoi na straży jednej z największych wartości w naszej kulturze, którą jest rodzina. Opisują więc „pożądane” relacje w rodzinie, pomiędzy mężem i żoną, rodzicami i dzieć-

mi; wyznaczają role kobiecie, mężczyźnie, dzieciom; „wyjaśniają” samo zjawisko i „dają wskazówki”, jak należy postępować wobec problemów rodzinnych. Wiele z nich, również w najlepszej intencji ochrony rodziny, niestety sprzyja przemocy, usprawiedliwia ją i nakazuje osobom z zewnątrz powstrzymywanie się od reakcji. Najczęściej pojawiające się mity i stereotypy dotyczące przemocy w rodzinie to:

- przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać: „brudy pierze się we własnym domu”, „co to za ptak co własne gniazdo kala?”, „wolność Tomku w swoim domku”, „mój dom – moją twierdza”, „bliscy nie krzywdzą”;
- przemoc dotyczy rodzin patologicznych z tzw. marginesu społecznego: „przemoc i alkohol to jedno”, „to taka porządna rodzina – niemożliwe, by była tam przemoc”, „oni oboje mają wyższe wykształcenie – nie mogli tego zrobić swojemu dziecku”, itp.. Przemoc w rodzinie to jedno z najbardziej „demokratycznych” zjawisk psychospołecznych – może zdarzyć się każdemu;
- przemoc ma miejsce wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary: „nikt nikogo nie pobił, więc nie było przemocy”, „nie ma śladów, nie ma przemocy”. Przekonanie to zawęża przemoc wyłącznie do bicia. Natomiast ze statystyk Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska linia” wynika, że najczęściej występującą formą przemocy jest przemoc psychiczna;
- osoba doznająca przemocy powinna wstydzić się, że nie potrafi poradzić sobie z sytuacją: „twoja rodzina – świadczy o tobie”, „widocznie nie dosyć się starałaś”, „nie bądź taką ofiarą losu”, „co z ciebie za chłop, że dajesz się lać babie”. Za przemoc odpowiada sprawca – niezależnie od tego, co robiła, czy jak się zachowuje ofiara. Wina nie leży po stronie osoby doznającej przemocy. Nie ma się ona czego wstydzić. Niech wstydzi się sprawca – to on odpowiada za zaistniałą sytuację!;
- dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka: „kobieta powinna poświęcić się dla dobra dzieci i rodziny”, „dzieci powinny mieć ojca”, „lepszy zły ojciec niż żaden”. Nic nie usprawiedliwia i nie uzasadnia znoszenia przemocy ze strony partnera. Dzieci, które są „tylko” świadkami przemocy w rodzinie, są jednocześnie jej ofiarami;
- przyczyną przemocy jest alkohol, jeśli przestanie pić, wszystko będzie dobrze, warto czekać, może kiedyś zrozumie i przestanie pić i bić: „prawdziwa miłość powinna wszystko wybaczyć”, „wszystko przez alkohol, poza tym – to dobry mąż i ojciec”, „może się ocknie i zrozumie – gdyby nie to picie, nie byłby taki agresywny”. Powstrzymywanie się od picia

alkoholu nie gwarantuje zaprzestania stosowania przemocy. Za stosowanie przemocy nie odpowiada alkohol, tylko osoba, która przemoc stosuje;

- ofiary przemocy w rodzinie akceptują przemoc;
- jeśli ktoś jest bity, to znaczy, że na to zasłużył;
- gdyby sytuacja była taka okropna, ofiara odeszłaby od sprawcy;
- gwałt w małżeństwie nie istnieje;
- osoby stosujące przemoc wobec bliskich są chore psychicznie;
- ofiary przemocy w rodzinie wyolbrzymiają problem;
- przemoc w rodzinie jest zjawiskiem rzadkim.

III. Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie

Skalę zjawiska przemocy w rodzinie trudno określić, ponieważ nie wszystkie akty przemocy są ujawniane. Oficjalne statystyki uwzględniają te przypadki, wobec których uruchomiono procedurę Niebieskiej Karty.

Liczba mieszkańców gminy Świeradów-Zdrój systematycznie maleje. W roku 2014 gminę zamieszkiwało 4.276 osób, a w roku 2016 liczba ta zmniejszyła się o 134 osoby i wyniosła 4.142 osoby. Kobiety stanowią 54% ogółu mieszkańców Świeradowa-Zdroju, mężczyźni natomiast 46% ogółu mieszkańców. Najliczniejszą grupą wiekową są osoby w wieku produkcyjnym (od 18 do 64 lat mężczyźni, od 18 do 59 lat kobiety), która stanowi w poszczególnych latach 63%, 62% oraz 60% ogółu mieszkańców.

Tabela 1. Struktura ludności gminy Świeradów-Zdrój w latach 2014-2016

Wyszczególnienie		Rok		
		2014	2015	2016
Ogółem, w tym:		4276	4223	4142
kobiety		2308	2276	2234
mężczyźni		1968	1947	1908
Struktura wiekowa	- wiek przedprodukcyjny	744	734	712
	- wiek produkcyjny	2679	2617	2525
	- wiek poprodukcyjny	853	872	905

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych USC w Świeradowie-Zdroju

Według danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Świeradowie-Zdroju w latach 2014-2016 wszczęto odpowiednio 11, 20 oraz 13 procedur Niebieskich Kart.

Tabela 2. Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Świeradów-Zdrój w latach 2014-2016

Podmiot wszczynający procedurę Niebieskiej Karty	Rok		
	2014	2015	2016
Policja	8	14	10
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	3	6	2
Oświata	0	0	1
Ochrona zdrowia	0	0	0
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0	0
Razem	11	20	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Świeradowie-Zdroju

Na terenie gminy Świeradów-Zdrój, procedurę Niebieskiej Karty najczęściej wszczynają funkcjonariusze Policji. Dane te odzwierciedlają ogólnokrajowe statystyki. To Policja wzywana jest na interwencje, informowana jest o zdarzeniach, a także o podejrzeniach występowania przemocy w rodzinie, dlatego też najczęściej to policja wypełnia formularz „Niebieskiej Karty – A”.

Procedurą „Niebieskiej Karty” w latach 2014-2016 objętych było 11, 16 oraz 13 rodzin. W rodzinach tych wychowywało się 14, 19 oraz 12 dzieci. W roku 2015 w jednej rodzinie procedura była wszczynana dwukrotnie. Z kolei w innej rodzinie wszczęto 4 procedury Niebieskich Kart.

Tabela 3. Osoby objęte procedurą „Niebieskiej Karty” w gminie Świeradów-Zdrój w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Rok		
	2014	2015	2016
Kobiety	11	18	17
Mężczyźni	13	17	10
Dzieci	14	19	12
Ogółem	38	54	39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Świeradowie-Zdroju

W roku 2015 wszczęto 3 procedury „Niebieskich Kart”, a w 2016 roku 1 procedurę „Niebieskiej Karty”, gdzie osobami co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie były małoletnie dzieci.

Z danych przedstawionych poniżej w tabelach 4 i 5 wynika, że ofiarami przemocy

najczęściej są kobiety, natomiast sprawcami – mężczyźni. Krzywdzą najbliżsi, małżonkowie, partnerzy, w stosunku do dzieci rodzice, dzieci również stosują przemoc wobec rodziców, szczególnie starszych, schorowanych, niepełnosprawnych.

Tabela 4. Osoby doznające przemocy w rodzinie w gminie Świeradów-Zdrój w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Rok		
	2014	2015	2016
Kobiety	11	15	12
Mężczyźni	2	1	1
Dzieci	0	3	1
Ogółem	13	19	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Świeradowie-Zdroju

Tabela 5. Osoby stosujące przemoc w rodzinie w gminie Świeradów-Zdrój w latach 2014-2016

Wyszczególnienie	Rok		
	2014	2015	2016
Kobiety	0	3	3
Mężczyźni	11	14	9
Dzieci	0	0	0
Ogółem	11	17	12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Świeradowie-Zdroju

Nie jest to reguła, ale sprawcy przemocy często są pod wpływem alkoholu lub środków odurzających. W sprawach prowadzonych w latach 2014-2016 procedur Niebieskich Kart, 27 osób stosujących przemoc nadużywało alkoholu, a 9 osób środki odurzające, substancje psychotropowe lub leki.

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świeradowie-Zdroju wynika, że w latach 2014-2016 pomocą społeczną objętych było:

- w 2014 roku 182 rodziny, liczba osób w tych rodzinach – 353 osoby,
- w 2015 roku 159 rodzin, liczba osób w tych rodzinach – 317 osób,
- w 2016 roku 140 rodzin, liczba osób w tych rodzinach – 246 osób.

W tym okresie z pomocy społecznej (finansowej, niefinansowej w formie posiłku) korzystało 12 rodzin, w których prowadzona była procedura Niebieskiej Karty. Każda rodzina otrzymała pomoc w formie pracy socjalnej.

W celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie Przewodniczący Zespołu Interdyscyplinarnego powołuje Grupy Robocze. Zadaniem grup roboczych jest opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie, monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy, dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi

do przemocy oraz efektów tych działań.

W analizowanych latach powołano odpowiednio 11, 20 oraz 13 grup roboczych. Przy czym nad prowadzonymi procedurami Niebieskich Kart w roku 2014 pracowało 14 grup roboczych, których posiedzenia odbyły się 108 razy; w roku 2015 pracowało 27 grup roboczych, których posiedzenia odbyły się 193 razy, a w roku 2016 pracowały 24 grupy robocze. Których posiedzenia odbyły się 96 razy.

W toku prowadzonych procedur Niebieskich Kart złożono do Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Świeradowie-Zdroju 6 wniosków o przymusowe leczenie odwykowe. Cztery wnioski złożyli członkowie rodzin objęci procedurą Niebieskich Kart, dwa wnioski wystosowały grupy robocze. Ponadto grupy robocze wystąpiły 4 razy do Sądu Rejonowego z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny oraz 6 razy skierowały zawiadomienie do prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa znęcania się.

IV. Cele, działania, sposoby realizacji

Celem głównym Programu jest zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie Gminy Świeradów-Zdrój.

Cele szczegółowe:

- 1) podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- 2) zapewnienie ochrony i pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie,
- 3) podejmowanie działań wobec osób stosujących przemoc,
- 4) zwiększanie kompetencji osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel 1. Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Działanie 1.1: Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Świeradów-Zdrój

Sposób realizacji: opracowanie narzędzi badawczych, przeprowadzenie badania, opracowanie wyników

Realizatorzy: Zespół Interdyscyplinarny – wszyscy realizatorzy

Wskaźniki: liczba opracowanych diagnoz

Działanie 1.2: Edukacja środowiska lokalnego w celu podniesienie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie

Sposób realizacji:

- rozpowszechnianie materiałów informacyjnych dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie (ulotki, broszury, plakaty)
- publikowanie informacji dotyczących zjawiska przemocy w rodzinie oraz działalności Zespołu Interdyscyplinarnego na stronie internetowej i tablicach informacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świeradowie-Zdroju
- publikowanie artykułów w prasie lokalnej (Notatnik Świeradowski)
- zakup publikacji z zakresu problematyki przemocy w rodzinie
- prowadzenie wśród dzieci i młodzieży profilaktyki w zakresie agresji i przemocy, w szczególności poprzez organizowanie zajęć edukacyjno-profilaktycznych w ramach szkolnych programów wychowawczych i profilaktycznych
- podejmowanie działań edukacyjnych służących modelowaniu prawidłowych funkcji rodziny i wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców
- wspieranie różnych form spędzania wolnego czasu promujących zachowania nieagresywne

Realizatorzy: Zespół Interdyscyplinarny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Zespół Szkół, Szkoła Podstawowa Nr 2, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Wskaźniki:

- liczba materiałów informacyjnych

- liczba zakupionych publikacji
- liczba artykułów prasowych
- liczba szkoleń, warsztatów
- liczba dzieci i młodzieży objętych edukacją, zajęciami profilaktycznymi i alternatywnymi formami spędzania wolnego czasu
- liczba osób dorosłych objętych działaniami edukacyjnymi

Cel 2. Zapewnienie ochrony i pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie

Działanie 2.1: Rozwijanie istniejących i tworzenie nowych podmiotów udzielających pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie

Sposób realizacji:

- kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego
- kontynuowanie działalności Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
- kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego
- kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjnego – pomoc psychologiczna
- kontynuowanie działalności grupy wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie

Realizatorzy: Zespół Interdyscyplinarny, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Wskaźniki:

- liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego
- liczba utworzonych grup roboczych
- liczba posiedzeń grup roboczych
- liczba osób korzystających z oferty MKRPA, Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego
- liczba udzielonych porad
- liczba osób korzystających z pomocy grupy wsparcia

Działanie 2.2: Rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach pomocy w środowisku lokalnym

Sposób realizacji:

- przygotowanie materiałów informacyjnych ulotek, broszur, plakatów, artykułów prasowych) i umieszczenie ich w miejscach ogólnie dostępnych (na stronie internetowej MOPS, tablicy informacyjnej MOPS, Notatniku Świeradowskim)

Realizatorzy: Zespół Interdyscyplinarny

Wskaźniki:

- liczba przygotowanych i udostępnionych materiałów informacyjnych, artykułów prasowych

Działanie 2.3: Udzielanie pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy w rodzinie

Sposób realizacji:

- podejmowanie interwencji w rodzinie dotkniętej przemocą
- diagnozowanie sytuacji rodziny dotkniętej przemocą
- informowanie o możliwościach uzyskania pomocy
- udzielanie pomocy socjalnej, prawnej, psychologicznej
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia
- zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom w związku z przemocą w rodzinie w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)
- podejmowanie działań na rzecz otrzymania przez osoby doznające przemocy w rodzinie mieszkań socjalnych poza kolejnością

Realizatorzy: Policja, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Zespół Szkół, Szkoła Podstawowa Nr 2, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki ochrony zdrowia

Wskaźniki:

- liczba interwencji
- liczba osób, którym udzielono pomocy
- liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w ośrodkach wsparcia

- liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie
- liczba osób, które dotkniętych przemocą w rodzinie, które otrzymały mieszkanie socjalne poza kolejnością

Cel 3. Podejmowanie działań wobec osób stosujących przemoc

Działanie 3.1: Upowszechnianie informacji o konsekwencjach stosowania przemocy oraz możliwości uzyskania pomocy

Sposób realizacji:

- przygotowanie materiałów informacyjnych oraz ich udostępnianie
- rozpowszechnianie informatorów dotyczących podmiotów, które realizują oferty dla osób stosujących przemoc w rodzinie, a w szczególności realizujących programy korekcyjno-edukacyjne

Realizatorzy: Zespół Interdyscyplinarny

Wskaźniki:

- liczba przygotowanych i udostępnionych materiałów informacyjnych
- umieszczenie informatorów na stronie internetowej

Działanie 3.2: Interweniowanie oraz reagowanie na stosowanie przemocy w rodzinie

Sposób realizacji:

- stosowanie procedury „Niebieskie Karty”
- motywowanie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych
- motywowanie do dobrowolnego poddania się leczeniu odwykowemu, zmiany stylu życia i udziału w spotkaniach grupy wsparcia
- wnioskowanie o skierowanie na przymusowe leczenie odwykowe

Realizatorzy: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Przychodnia NZOZ „Jo-Med”, Przychodnia POZ Uzdrowiska „Świeradów-Czerniawa” Sp. z o.o. , Miejski Zespół Szkół,

Szkoła Podstawowa Nr 2, Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, członkowie grup roboczych

Wskaźniki:

- liczba wszczętych procedur „Niebieskich Kart”
- liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”
- liczba osób przystępujących do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych
- liczba osób, które poddały się dobrowolnemu leczeniu odwykowemu
- liczba osób biorących udział w spotkaniach grupy wsparcia
- liczba osób, skierowanych na przymusowe leczenie odwykowe

Cel 4. Zwiększanie kompetencji osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działanie 4.1: Podnoszenie wiedzy i rozwijanie umiejętności osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Sposób realizacji:

- organizacja i udział w szkoleniach

Wskaźniki:

- liczba szkoleń
- liczba uczestników szkoleń

V. Realizacja Programu

Realizacja Gminnego Programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie została zaplanowana na lata 2017-2020.

Adresatem Programu są mieszkańcy gminy Świeradów-Zdrój, a w szczególności:

- rodziny i osoby dotknięte przemocą w rodzinie,
- rodziny i osoby zagrożone przemocą w rodzinie,
- świadkowie przemocy w rodzinie,
- osoby stosujące przemoc w rodzinie,
- osoby zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Realizatorzy Programu:

Zespół Interdyscyplinarny,

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Świeradowie-Zdroju,

Komisariat Policji w Leśnej, Rewir Dzielnicowych w Świeradowie-Zdroju,

Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

Punkt Konsultacyjno – Informacyjny,

Miejski Zespół Szkół w Świeradowie-Zdroju,

Szkoła Podstawowa Nr 2,

Przychodnia NZOZ „Jo-Med”,

Przychodnia POZ Uzdrowiska „Świeradów-Czerniawa” Sp. z o.o.,

Sąd Rejonowy w Lwówku Śląskim,

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Lubaniu.

Program finansowany będzie ze środków na realizację zadań własnych gminy, pozostających w dyspozycji Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świeradowie-Zdroju. Zadania Programu mogą być również finansowane z funduszy unijnych, dotacji konkursowych i wszelkich innych źródeł finansowania oraz z budżetów poszczególnych jednostek zaangażowanych w realizację Programu.

Monitoring i ewaluacja gminnego Programu

Program poddawany będzie ewaluacji corocznie w terminie do 31 marca roku następnego, na podstawie analizy materiałów sprawozdawczych z poszczególnych instytucji oraz w oparciu o wskaźniki.

Stały, coroczny monitoring i ewaluacja Programu mają na celu sprawdzanie efektywności prowadzonych działań, podejmowanych zadań i sposobów ich realizacji, by w konsekwencji zwiększać efektywność pracy poszczególnych jednostek w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Spodziewane efekty i ocena prowadzonych działań w ramach Programu:

1. Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy domowej.
2. Zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy.
3. Zmniejszenie negatywnych następstw dla ofiar i świadków przemocy w rodzinie.
4. Spadek liczby przypadków przemocy w rodzinie.
5. Spadek liczby rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie.
6. Zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w problematykę przeciwdziałania przemocy.

Przewodniczący Rady
W. U. Urbaniak
Wioletta Urbaniak